

кожного навчального модуля на сім етапів проблемно-модульних лекцій та практичних занять: 1) установчо-мотиваційний, 2) теоретико-пошуковий, 3) консультативно-смысловий, 4) соціально-адаптивний, 5) системно-довідковий, 6) корекційно-рефлексивний і 7) культурно підсумковий. Ці етапи мають місце і в інших формах організації навчання, а саме: семінарах, навчальних конференціях, навчальних симпозіумах, диспутах тощо.

Усі ці форми навчання містять у собі самостійну роботу студентів під керівництвом викладача, метою якої є закріплення засвоєних на лекції знань, умінь та навичок. Вона сприяє більш ґрунтовному засвоєнню достатньо доступного матеріалу і додаткової інформації та виконання творчих робіт.

Залєсова С. В., асистент кафедри
конституційного та адміністративного права

АУДИТОРНІ ЗАНЯТТЯ ТА ЇХ ВИДИ

Основне завдання вищої освіти на кожному етапі розвитку полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Не останнє місце в такому процесі займають аудиторні заняття. До основних видів аудиторних занять можна віднести: лекційне та семінарське (практичне) заняття. Варто відмітити, питання яке стосується лекційного заняття на сьогодні не втрачає актуальності та носить дослідницький характер.

На сучасному етапі розвитку дидактики існують такі підходи до визначення видів лекції. За традиційним підходом, у вищих навчальних закладах найбільш поширеною є вступна, тематична, оглядова та заключна лекції. Так, у вступній лекції надається можливість познайомити студентів зі змістом курсу, який вивчається; розкрити його зв'язок з іншими дисциплінами; показати перспективи подальшого удосконалення набутих знань. Тематична лекція присвячена конкретній темі. У вищому навчальному закладі зазвичай лекція читається за навчальним планом дисципліни. Оглядова лекція має місце, як правило, на заочній форі навчання або перед іспитами, і у стислому вигляді охоплює весь курс дисципліни, яка вивчається. Враховуючи вимоги Болонського процесу, можна сказати, що вона посіла одне із перших місць

в навчальному процесі і орієнтує студентів на різні підходи щодо розкриття змісту курсу певної дисципліни. Заключна лекція доцільна, коли завершено вивчення певної дисципліни і є необхідність узагальнити конкретні поняття, явища; виокремити вузлові питання курсу і зосередити увагу на практичній значущості отриманих знань для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності.

Відповідно до інноваційного підходу найпопулярнішими вважають такі види традиційної лекції, як: мотиваційна, підготовча, інтегруюча, установча, проблемна, лекція-провокація, лекція-візуалізація, лекція-вдвох, лекція-прес-конференція, лекція-шоу, лекція із застосуванням дидактичних методів та ін.

Варті уваги дослідження окремих науковців, які виділяють власні види лекційних занять. На думку Д. В. Чернилевського, мотиваційна лекція повинна викликати інтерес у студентів до теми курсу, дисципліни, сприяти створенню стимулів для всієї подальшої навчальної діяльності. Тоді як підготовча лекція передбачає підготовку студентів до складніших розумових процесів, створення підґрунтя для використання різноманітних активних методів і форм навчання. Установча лекція орієнтує студентів до пошуку витоків інформації, забезпечує вказівки для самостійної роботи та практичні рекомендації, виклад найбільш складних та важливих частин матеріалу. Лекція провокація (або лекція із запланованими помилками) формує навичку оперативного аналізу, уміння орієнтуватися в інформації та оцінювати її. Інтегруюча лекція забезпечує представлення кількох наук у системі їх розвитку як логічне ціле, вихід до подальшого теоретичного аналізу за межами первинного розуміння [2, с. 136].

Свій підхід має М. М. Фіцула. Лекція-вдвох передбачає проблемний виклад навчального матеріалу в діалозі двох викладачів, що спонукає студентів вислуховувати і тут порівнювати різні точки зору, осмислювати міжпредметні зв'язки, глибше усвідомлювати навчальний матеріал. Лекція-візуалізація — виникла у процесі пошуку нових можливостей для реалізації принципу наочності. Вона передбачає повідомлення інформації у візуальній формі. Викладач використовує наочні матеріали, які не тільки доповнюють словесну інформацію, а й самі є змістовними повідомленнями. Читання такої лекції зводиться до вільного, розгорнутого коментування підготовлених матеріалів. При цьому важливо визначити візуальну логіку, ритм викладання матеріалу, його об'єм, стиль спілкування з аудиторією [1, с. 133].

На нашу думку, варто зупинитися на особливих видах лекційних занять, які використовуються при викладанні юридичних дисциплін. По-перше, це лекція-прес-конференція, яка має на меті залучити до науково-дослідної роботи, розвинути лекторську майстерність та сформувати уміння відстоювати власну точку зору. Також є доцільним використання лекції-шоу при узагальненні вивчення розділу або курсу навчальної дисципліни, де студенти набувають навичок працювати в малих групах, розробляти сценарій лекції і презентувати результати своєї діяльності, а викладач виступає у ролі арбітра. У студентів КНЕУ викликають особливий інтерес лекції-шоу з використанням проектора, інтелект-карт, структурно-логічних схем, практичних ситуацій різного типу тощо.

Слід зазначити, що при викладанні юридичних дисциплін викладачі КНЕУ найчастіше застосовують традиційні, але в той час не менш ефективні види лекцій, такі як: лекція-інформація, лекція-показ, лекція-шоу та лекція із застосуванням дидактичних матеріалів. Поза всяким сумнівом, можна сказати, що при застосування зазначених видів лекцій студенти мають можливість не лише слухати викладача та конспектувати теоретичну частину лекції, а й приймати активну участь в обговоренні різних питань, які носять проблемний характер, дискутувати, з'ясовувати питання, які є не зовсім зрозумілими, і нарешті, можливість опановувати вміння працювати самостійно, застосовуючи знання, набуваючи навичок говорити та аналізувати, що є ключовим для професії юриста.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, необхідно відзначити важливість у навчальному процесі проблемних лекцій і проблемних занять, які є невід'ємними елементами в навчанні. Викладачі не стоять осторонь удосконалення навчального процесу, водночас науковці і надалі розробляють нові концепції та підходи. Говорячи про застосування елементів проблемності лекційного заняття важко говорити про лідируючий їх вид, адже кожен з них є ефективним і приносить користь, тобто отриманий бажаний результат — знання студентів.

Література

1. *Аванесов В. С.* Основы педагогики и психологии высшей школы: учебн. пособие для слушателей курсов и фак. повышения квалификации преподавателей вуза. — М.: МГУ, 1986. — 303 с.
2. *Пейсахов Н. М.* Педагогика высшей школы: учебно-мет. пособие. — Казань: Изд-во Казан. у-та, 1985. — 192 с.
3. *Самыгин С. И.* Педагогика и психология высшей школы: учеб. пособие для вузов. — Ростов н/Д: Феникс, 1998. — 544с.

4. *Фіцула М. М.* Педагогіка: Навч. посіб. — Вид. 2-ге, випр., допов. — К.: Академвидав, 2005. — 560с.
5. *Фіцула М. М.* Педагогіка: Навч. посібник для вищих пед. закладів освіти. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 1997. — 192 с.
6. *Чернилевський Д. В.* Дидактические технологии в высшей школе: Учеб. пособие. — М.: ЮНИТИ, 2002. — 437 с.

Зубачова І. С., асистент кафедри
теорії та історії держави і права

СИСТЕМАТИЧНІСТЬ І ПОСЛІДОВНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВознавство» для студентів денної форми навчання економічних спеціальностей

І. П. Підласий зазначає, що система наукових знань створюється у тій послідовності, яка визначена внутрішньою логікою навчального матеріалу та пізнавальними можливостями студентів; процес навчання складається з окремих кроків і дає тим більші результати, чим менше в цьому перерв; якщо систематично не тренувати навички — вони втрачаються; не виконувати системи та недотримуватись послідовності в навчанні — процес розвитку вповільнюється.

Необхідно зазначити, що структура змісту навчального предмета не може повністю відповідати структурі науки, оскільки навчальний предмет не включає усі положення науки. Саме тому логіка навчального предмета не тотожна логіці науки. З цього випливає, що на основі принципу науковості і доступності не можна однозначно побудувати структуру навчального предмета. Має бути своєрідне доповнення до принципу науковості і доступності, яке б дало змогу розробити структуру навчального предмета. Цю функцію і виконує принцип систематичності і послідовності.

Крім систематичного та послідовного викладення, а також засвоєння навчальної дисципліни «Правознавство» необхідно використовувати і систематичний контроль за навчанням та засвоєнням навчального матеріалу студентами економічних спеціальностей. Саме зазначене вище, забезпечує постійну роботу студентів, а не тільки під час екзаменаційних сесій.

Необхідно визначити основні правила застосування принципу систематичності та послідовності. Так, до них можна віднести: